

MISJONÆRENS PLESS I AFRIKAS KIRKE

av

PER HASSING

Misjonærens plass i dagens Afrika er et stort personlig og administrativt problem. To eksempler vil belyse problemet.

Det første eksempel er hentet fra Metodistkirkens store misjonsstasjon Old Umtali i Rhodesia. I 1959 var den store kirken fullsatt ved en søndags formiddagsgudstjeneste. Tilstede var elever fra bibelskolen, lærerskolen, middelskolen og folkeskolen. Elevene var helst unge mennesker i tyve-femogtyve års alderen. Mange av dem var gifte, med familier. Det var også en stor skare med gutter og jenter i normal skolealder. Til stede var også familiene til dem som arbeidet i misjonens sykehus, trykkeri, jordbruk o.s.v. Mange folk fra nabolaget kom med sine familier. Til slutt var det en gruppe misjonærer på tyve-femogtyve personer til stede, ofte med mange misjonærbarn.

I 1967 var forholdene helt andre. Lærerskolen er nedlagt; den skal staten overta. Bibelskolen er nedlagt, fordi man skal styrke presteutdannelsen. Elevene ved middelskolen er smågutter og -jenter i vanlig skolealder. På grunn av de endrede forhold er folket fra nabolaget uteblitt. Av misjonærer er det bare tre stykker igjen, og de er egentlig ikke nødvendige, for afrikanerne klarer godt stasjonen alene. Kirken er bare litt mer enn halvfull. Dette store misjonssentrum har totalt forandret karakter, — et symptom på den strukturforandring som hele Metodistkirkens arbeide i Rhodesia har gjennomgått.

Det andre eksempel er hentet fra luthersk misjonsarbeide. I en rapport fra den store Afrika-konferansen i Marangu i 1956 kunne biskop H. Meyer skrive at neppe en av Afrikas lutherske kirker har en afrikansk president. I beste fall har de en visepresident som bare spiller annen fiolin og kommer med slike intet-

sigende ytringer som ventes av ham. De hvite dominerer, og afrikanerne reagerer med taushet eller høflige bemerkninger.

I 1967 er alt dette forandret. De lutherske kirkene i Tanzania, med én midlertidig unntagelse, ledes alle av afrikanske biskoper og tilsynsmenn. Ved synodeforsamlingen i det Nord-Vestre bispedømmet i Kigarama var det ingen tvil om at biskop J. Kibira var lederen, og taus var hverken han eller delegatene. Misjonærene satt bakerst – og var tause!

Slik er situasjonen fullstendig forandret på bare noen få år, ikke bare for metodister og lutheranere, men for alle andre kirker også: anglikanere, presbyterianere, katolikker. Slående var det å se at medlemmene av den store katolske misjonsorganisasjonen «De Hvite Fedre», som har misjonærer fra hele den vestlige verden, bøyer seg og kysser den afrikanske kardinalens ring. Omveltningen er fullstendig.

Dette er gledelig. Dette er det misjonærene har arbeidet for i årtier. Idag *må* kirkeledelsen ligge i hendene på afrikanerne. *De* må ha det avgjørende ordet. Hvor det ennå ikke helt har skjedd, er det bare et tidsspørsmål. Det er også helt naturlig at de nye afrikanske stater ønsker å ha full kontroll over skolevesen, sykehus og sunnhetsvesen. Hvor staten ennå ikke har tatt over disse funksjoner, er det vesentlig på grunn av pengemangel. I prinsippet går de aller fleste stater inn for dette. Og ingen kan vel klandre dem for det?

Men dermed kommer spørsmålet om misjonærens plass opp. Det er vel ingen misjonær som vil ta til takke med å være en biskops-sekretær mer enn et år eller to. Få eller ingen har lyst til å arbeide under forhold hvor de *i prinsippet* er satt på bakerste benk og hvor de nøler med å uttale seg. Man må spørre seg selv hvorfor en kirke som har frembragt så pass mange dyktige innfødte menn og kvinner på forholdsvis kort tid, ennå trenger folk utenfra.

Misjonærene selv føler problemet. I noen tilfeller samler de seg i de store byer og industristrøk. Alle landdistrikter er «okkupert»; der har ledelsen lenge ligget i hendene på afrikanske prester og evangelister. Men storbyene vokser over alle grenser. Få afrikane-

re forstår hva som her hender, så storbyen appellerer til misjonærene og de søker seg til dem. Men mange drar hjem. Det var nokså forbausende å merke hvor få protestantiske misjonærer på over førti år man traff, og mange av dem man traff, skulle slutte. Mange misjonærer virker bare en periode. Rastløsheten og usikkerheten var umiskjennelig.

Afrikanerne selv var klar over problemet. Spørsmålet om Afrika fremdeles trengte misjonærer ble rettet til mange protestantiske og katolske kirkeledere: kardinal, biskop, prest, legmann. Uten å nøle svarte alle bekreftende på spørsmålet, men alltid med en viss begrensning. De sa: «Ja, men». Aldri var en helt sikker på om svaret ble gitt på grunn av medfødt afrikansk høflighet eller av overbevisning. Når en så presset spørsmålet om hvorfor de ville ha misjonærer, ble det stor usikkerhet. Noen ville ha dem fordi de var villige til å gjøre pionéarbeide som det var vanskelig å få afrikanske prester til; noen ville ha dem fordi de var billige, – deres lønn kom utenfra og belastet ikke det lokale budsjettet. Enkelte ganger kom det frem at misjonærer var nyttige, fordi de bragte penger til kirken. Ingen afrikaner var så freidig som en indisk kirkeleder som bent frem sa: «Vi trenger ikke misjonærer lenger, men vi beholder dem, for ellers får vi ikke penger.» Et av de mest periferiske svarene var at de trengte noen til å undervise i fransk i middelskolen. Det dypeste og fineste svaret kom fra en legmann. Han hevdet at i lang tid fremover vil den afrikanske kirken trenge misjonærer i den teologiske undervisningen, i forkynnelsen av evangeliet, i forståelsen ut fra evangeliet av det som hender i dagens Afrika, og for å få hjelp til å nå den stadig voksende bybefolkningen.

Nesten uten unntagelse la disse afrikanske kristne til et «men» når de sa de ville ha misjonærer. De ville ha dem, men ikke hvem som helst! Ikke bare måtte de kunne noe spesielt, men de måtte ha en viss innstilling. De afrikanske kristne spør ikke om misjonærene er rett-troende, om kirkesyn eller bibeltroskap, men de spør om misjonærenes innstilling til den afrikanske befolkning og til de afrikanske medarbeidere.

Enkelte steder er samarbeidet mellom misjonærer og afrikanske

kolleger meget godt, hjertelig og åpent. Det merker en besøkende ganske snart. Men når kollegaforholdet er fylt av mistanke og konflikter, kommer det også fort opp på overflaten. Uten at man spør om det, kommer saken frem av seg selv.

Afrikanerne reagerer for tiden meget sterkt på det de føler som paternalisme, overlegenhetsfølelse, eller rase-fordommer hos misjonærene. De tolererer ikke lenger noen som i sin oppførsel får afrikanerne til å føle seg underlegne. Det er det samme hvem han er, hva slags faglige kvalifikasjoner han har, hvor han kommer fra, enten han er ung eller gammel, — hvis han i sin oppførsel ydmyger afrikanerne, blir han ikke tolerert. Heller ikke blir han tolerert om han legger seg opp i ting han ikke har noe å gjøre med, f. eks. politikk. Dette siste punkt gjelder ikke bare slike land som Sør-Afrika og Rhodesia! Det var forbløffende det man fra flere hold kunne høre i 1967 om innstilling og oppførsel til, ofte unge, misjonærer. Som en meget fremtredende legmann uttrykte det: «Vi er så nylig blitt fri fra kolonialismen at vi klarer *intet* som minner oss om den.» Også her viser den afrikanske kirken sin selvstendighet. De er ikke sene med å si: «Slike som deg har vi ikke bruk for, du må reise hjem!» Det spiller ingen rolle om i så fall prekestolen blir uten prest, sykehuset uten lege, skolen uten lærer.

I kirkens historie har misjonærens stilling vært litt av en gåte. På den ene siden er det soleklart at uten misjonærene ville det ikke vært noen kirke i Afrika i dag. Uten misjonærene ville det egentlig ikke vært noe kirkenes *verdensråd*. På den annen side har man flere eksempler på at det ikke har vært til skade for kirken at misjonærene har blitt sjaltet ut eller penger vært forhindret fra å nå frem. I tiden omkring den siste verdenskrig var misjonærene fra Hermannsburg i ti år forhindret fra å arbeide i Etiopia. Da de kunne vende tilbake, fant de at kirken var vokset fra 14 medlemmer til 8 000 medlemmer. I Nigeria har Sudan Inland Mission en veldig stab av misjonærer, men få kristne; i Etiopia har de få misjonærer, men en sterk kirke. I mange år har de kriste i Sudan vært under trykk og forfølgelse fra den arabiserte, muslimske befolkningen i nord. Misjonærene ble

utvist i 1959. Men den anglikanske kirke vokser med 10 000 nye medlemmer hvert år.

Siden 1961 har de protestantiske kristne i Angola vært gjenstand for offisielt press; mange protestantiske kristne ble drept av portugiserne, fordi de ble betraktet som opprørere, mange andre flyktet fra landet. Men Metodistkirken i Angola, med bare to misjonærpar igjen, vokser som den ikke har gjort på flere år. At en kirke ikke har misjonærer, er altså ikke uten videre av det onde. Og misjonærenes nærvær betyr ikke nødvendigvis vekst.

Dette betyr ikke at man ønsker en kirke med martyrtilstander, med mord og undertrykkelse. Men det betyr at man bør betrakte spørsmålet om misjonærenes plass i et visst realistisk perspektiv. Det er nemlig også ting som tyder på at i visse situasjoner kan misjonærens blotte nærvær virke hindrende på det lokale initiativ. Mange misjonærer er så dyktige, så vel utdannet, så energiske at de ikke ser at de tar luven fra de lokale krefter. Mange afrikanere er redde for å ta personlig initiativ fordi misjonærene gjør alt så mye bedre og grundigere. Misjonærenes nærvær kan også skape en farefull avhengighetsfølelse hos afrikanske kristne. Den kristne misjon må vokte seg for å undergrave nådegavene i menighetene. Misjonærer kan ha en viss tendens til å tro mer på seg selv og sin egen visdom enn på den Hellige Ånds ledelse av menighetens liv.

Spørsmålet er vanskelig, ikke bare for kirkene i Afrika, men også for kirkene i Europa og Amerika. Når misjonærens stilling er så prekær og uviss, har man da rett til å appellere til unge mennesker om å gi sitt liv og sin fremtid til misjonen? Hva skal så alle misjonsorganisasjonene gjøre? Kan de fortsette med å appellere til folket om å gi? Vil det bety en utålelig påkjenning for kirkens liv i Europa og Amerika om hele misjonsarbeidet og misjonstenkningen kom inn i nye baner? Men man må også spørre: Skal vi følge de gamle stiene bare fordi de er gamle, selv om de ikke fører til målet?

For å løse problemet har det vært antydning at misjonærenes plass er på felter som fremdeles er ubesatte (regions beyond). Det-

te er en besnærende tankegang, men vanskelig å anta helt ut. For det første er det vanskelig å finne slike uokkuperte felter. En misjonær i Zambia sa at kirker fins det over hele landet, — kristelig sett er det fullt besatt. Det samme kan sies om *mange* andre land i Afrika. For det andre må man spørre om ikke Afrikas evangelisering ikke nå bør bli hovedoppgaven for disse selvstendige afrikanske kirkene. Har Vestens kirker rett til, om det overhodet er mulig, å ta fra de afrikanske kirkene *deres* misjonsoppgave? Kan det være Guds mening at kirkene i Europa og Amerika skal gjøre *deres* misjonsgjerning *for dem*? Står man ikke igjen i fare for å ta luven fra dem, å overvelde dem med vårt organisasjonsapparat og våre finansielle ressurser?

En kan ikke komme bort fra en meget sterk kjensle av at misjonsfolket ikke er klar over at det er over hundre år siden David Livingstone døde, og at misjonsledelsene i de forskjellige land ikke er villige til å ta konsekvensen av, hva de uten tvil vet, at kolonialismens tid er avgjort forbi. I Afrika kommer vi aldri tilbake til tiden før 1960.

Kirken i Afrika er ung, meget ung. De som nå er biskoper og kirkeledere, er svært ofte sønner av de aller første kristne på hjemstedet. Kirken vokste seg fort stor. I en nylig utkommet bok anslås den kristne befolkning til 60 millioner. Det er et tall som vitner om store resultater. Men det er 170 millioner igjen, av hvilke 55 millioner er muslimer. Så kirkens oppgave er uten tvil stor, og det er en direkte misjonsoppgave! Det ser også ut til at Afrikas kirke står overfor en helt ny epoke, hvor umåtelig stor kraft må settes inn på å fremme kirkens indre vekst og vinne kirkens medlemmer for et kristenliv bygd på en levende tro. For å fremme kirkens vekst innad og fullføre misjonsoppgaven utad trenger Afrikas kirke hjelp.

Men for å bli istand til å hjelpe må vi i Europa og Amerika få en ny innstilling. Vi må erkjenne at tiden er ny, vi må på én gang bli både ydmyke og dristige! For det første må vi ta afrikanerne alvorlige som mennesker. Vi må handle ut fra at de er og vil være ansvarlige mennesker i ansvarsbevisste kirker. Det må bli direkte samtale om sentrale spørsmål. Hvis afrikanerne ikke

ser sin misjonsoppgave, må vi hjelpe dem til å se den i hele dens bredde og dybde. Det må også gjøres klart for dem at kirkene i Vesten også har et ansvar, og at dette ansvar ikke kan forenes med å sette store pengesummer inn i kirker som ikke er villige til å ta et stort med-ansvar. Vestens kirker har ansvar både overfor Gud og givere for hvordan de forvalter penger og personale. Støtten til Afrikas kirker må ikke bli soveputer eller krykker. Pengene som misjonen gir, må ikke brukes til å gi en liten gruppe av kirkeledere en uforholdsmessig stor levestandard.

Det andre som kan gjøres, er å la Afrikas kirker forstå at når det gjelder løsningen av misjonsoppgavene, er Vestens kirker villige og ivrige etter å stå sammen med dem i arbeidet. Poenget ligger i ordet *sammen*. Til tross for alt snakk om «partnership in mission» i de siste tyve år (siden Whitby-møtet i Canada i 1947), har man en følelse av at virkelig samarbeide har man ennå ikke oppnådd. Man har vært altfor redd for å tale om sannheten i kjærlighet, og det har vært en sterk tendens til å lytte høflig til afrikanerne, og så ta bestemmelsen i Europa eller Amerika ut fra den u-uttalte innstilling at den som betaler, har også rett til å bestemme. Resultatet av dette er ikke særlig oppmuntrende, og vil aldri bli det.

Afrikas kirker kan ikke løse misjonsoppgavene i Afrika alene. Men kirkene er der som levende realiteter, og hvis Vestens kirker forsøker å løse misjonsoppgaven i Afrika uten i fullt samarbeide med de allerede eksisterende kirker, vil det bli en ulykke for Afrika. Bare i åpent og ærlig samarbeide vil Gud lede oss inn på de radikalt nye veiene som den nye situasjonen krever.

Spørsmålet er ikke lett, og ingen har noen patentløsning. Men det opptar alle tenkende misjonsarbeidere i hele den evangeliske leir så vel som i den katolske. Spørsmålet om misjonærens plass og kirkens oppgave i Afrika idag er meget brennende. Er vår tids kristne like dristige og like ukonvensjonelle som våre forfedre var det da de i sin tid satte den moderne misjonsbevegelse i gang? Har vi de åndelige, teologiske, intellektuelle og finansielle ressurser til en nytenkning av kirkens totale oppgave i Afrika? Det er ingen tvil om at den nye tid krever nye veier!